

ZPRAVODAJ

S P O L E Č N O S T I P Ř Á T E L I T Á L I E

*VŠEM NAŠIM ČLENŮM A PŘÍZNIVCŮM PŘEJEME PŘÍJEMNÉ
PROŽITÍ VÁNOC A DO TŘETÍHO ROKU NAŠEHO ČLENSTVÍ
V EVROPSKÉ UNII MNOHO ŠTĚSTÍ, ZDRAVÍ A ÚSPĚCHŮ.*

Italské chuťovky, tentokrát vánoční

S italskými regiony se letos rozloučíme povídáním o Vánocích, které i v Itálii patří mezi nejhezčí a nejočekávanější svátky liturgického, ale i obyčejného občanského roku. Přestože máme ve zvyku velebit především ty „naše Vánoce“, i za hranicemi najdeme nečekanou poezii a mnohá překvapení. To první nás může v Itálii potkat, přijedeme-li tam po 8. prosinci – téměř všude včetně domácností najdeme nazdobené stromečky. Uznejte sami: ozdobení umělé borovičky nebo jedličky je určitě méně náročné než naše uklízení a pečení a navíc se z vánoční atmosféry můžeme těšit mnohem déle. Asi 9 dní před Vánocemi nastane pro italskou rodinu mnohem důležitější chvíle – vybalení a postavení jesliček. Vánoční stromek může chybět, ale jesličky ne. Zatímco etnologové nás poučí, že vánoční strom je jen pokračováním pohanské tradice uctívání stromu jako spojnice mezi zemí a nebem a jako „zásobárny“ tepla a světla, jež v době zimního slunovratu symbolizovaly návrat života, jesle jsou skutečným symbolem západní křesťanské kultury. Novodobá tradice vánočního stromku, která se z Alasky rozšířila do západní Evropy a odtud dále, nezasáhla nutně všechny italské regiony.

Mluvíme-li ovšem o stromku, nezapomeňme ani na jmelí, mystickou rostlinu spjatou s vánočním časem – neroste ze země a jeho plody dozrávají 9 měsíců, právě tak jako plod lidský. Lidé se dodnes pod jmelím líbají a zachovávají tak starý pohanský zvyk zajišťující plodnost, který křesťanství nevymýtilo. Jesle, zmiňované především v Novém zákoně, vnesl r. 1223 do oslav narození Krista sv. František z Assisi. Každý prvek, jeslí má svou symbolickou funkci, počínaje znázorněním chudých, ale zároveň štedrých pastýřů a vesničanů a konce jeskyní, v níž se narodil Vykupitel. I jeskyně a stáj jsou vyjádřením světa chudáků, kteří s otevřeným srdcem a čistou vírou jdou vítat právě narozené dítě, zatímco městský svět je zde brán jako prvek spíše nepřátelský. Scéna je obohacena i jinými prvky – z východu na západ puňují, vedeni hvězdou, tři mudrci-králové a svými bohatými dary dávají najevo úctu k právě se rodícímu západnímu kultu a novému králi. Komete, jako nezbytná rekvizita, je symbolem narození významné osobnosti – už od dávných dob se věřilo, že narození velikánů je doprovázeno nezvyklými jevy na obloze. I volek a oslík hrají důležitou roli – připomínají lásku Vykupitele ke všem živým tvorům.

Milovníkům jesliček můžeme jen doporučit vyhlášenou uličku v centru Neapole, v níž nenajdou nic jiného než dílny a obchody s jesličkami. Neapolští umělci vnesli do scény narození nejen umírněnost a klasickou jednotu člověka a přírody, ale i vesnice a města.

Nádherné a dramatické jesle najdeme po celé Sicílii. Příroda je v nich velkolepá a typicky sicilská – scéna je zdobena větvemi a plody pomerančovníků, citronovníků a opuncí. Jesle se na Sicílii rozšířily díky jezuitskému řádu a oproti neapolským jsou barokně bohaté a dramatické – na jejich výrobu se nepoužívá jen dřevo, mech a papír, ale i stříbro, zlato, korály a vosk. Sicilské „bambinello“ je obvykle křehoučké, vyrobené z vosku takzvanými „cirari“ jejichž dovednost se dědila z generace na generaci a byla žárlivě střežena. Jesličky vyrobené z vosku dostal darem španělský král Filip V. a další, pocházející z počátku 18. století, můžeme obdivovat v Národním muzeu v Messině.

Monumentální jesle v nadživotní velikosti jsou v kostele sv. Marie v Modice. Na jejich výrobě se podíleli dokonce 3 umělci. V Caltagirone najdeme jesle z porcelánu, v Acireale z lávového kamene, jinde z pálené hlíny nebo v Trapani z korálu. Určitě nejdojemnější jsou ale živé jesličky s opravdovým miminkem. Ty v Giarrataně nám zároveň přiblíží asi 30 scén ze života vesničanů a řemeslníků.

Zůstaneme-li o Vánocích na Sicílii, určitě narazíme na typické „potulné zpěváky“ nebo „zampognari“, kteří oživují vánoční atmosféru podmanivými melodiemi. A myslíme-li si, že nejkrásnější vánoční pečivo umíme upéct my v Čechách, velmi se mýlíme. To sicilské je jakoby utkáno z jemné krajky, při jeho výrobě se zapomene na vše umělé a průmyslové, voní fky, medem, sezamem, skořicí a mandlemi, piniovými oříšky a citrusy. U některých kousků se nechce ani věřit, že je vytvořila lidská ruka. Budete-li je chtít ochutnat, zapamatujte si, že to jsou „buccellati, cobaiate, coschini“.

Naše krátké vánoční zastavení zakončíme 6. ledna. Tento den zajímá především tu nejmladší část italské populace a je spjat s typickou postavou hodné čarodějnice. Přestože je Befana oděná do roztrhaných a špinavých hadrů (do domácností se spouští komínem), je toužebně očekávána: nosí panenky, autíčka, knížky, sladkosti, výjimečně i uhlí, popel, cibuli a česnek. Malé děti se v předvečer snaží být co nejhodnější, aby ve své punčošce našly to, co si toužebně přály.

Krásným předvánočním rozptýlením je i internetové počtení v psaníčkách, v nichž si malí Italové říkají o vytožené dárky. Letterine di Natale jsou sice plné chyb, ale kouzlu jejich bezprostřednosti se nedá odolat. Garantuji, že se i hodně zasmějete. Takže šťastné a veselé Vánoce.

Mgr. Anna Kokinová

Konference o karbonářích a Špilberku v Itálii

Italská obec Fratta Polesine u Bologne, čítající pouze 3 500 obyvatel, žila ve dnech 11. až 13. listopadu 2005 problematikou karbonářů, italských vlastenců bojujících za svobodu Itálie, vězňených v 1. polovině 19. století na brněnském Špilberku (dva karbonáři pocházející z této obce ve špilberských kobkách zemřeli: Antonio Villa a hrabě Fortunato Oroboni). Konala se zde totiž konference o karbonářích a Špilberku, kterou zorganizoval na toto téma ve spolupráci se starostou této obce ředitel kulturně-osvětové instituce z Roviga „Minelliana“, vydávající též četné publikace k historii Benátska, dr. Mario Cavriani, a to společně s ředitelem Státního archivu v Rovigu dr. Luigi Contegiacomem.

Oba dva (Contegiacomo je navíc též prezidentem italské archivní regionální správy pro oblast Benátska) navštívili jako členové čtyřčlenné delegace v měsíci srpnu 2005 Brno, zejména Muzeum města Brna na Špilberku a Moravský zemský archiv v Brně, kde jsou uloženy dokumenty karbonářů vězňených na Špilberku. Chtěli se totiž přesvědčit, do jaké míry jsou pravdivé zprávy zveřejněné v našem tisku a na internetu, které již od května 2005 znepokojovaly italskou veřejnost, že totiž Špilberk, známé „vězení národů“, jenž byl v době naší 1. republiky též sídlem muzea italských vlastenců financovaného italskou vládou, má být – i když jen z části – přeměněn na luxusní hotel.

V Brně se delegace přesvědčila, že tyto obavy nejsou plané. Ředitel Muzea města Brna dr. Cyp-

rián jim totiž plány některých zastupitelů brněnské radnice vybudovat na Špilberku podle projektu španělské firmy luxusní hotel potvrdil. Uvádím tyto skutečnosti proto (šrov. též můj článek z minulého Zpravodaje), že to byl bezesporu hlavní důvod, proč byla letos tato konference „alla tavola rotonda“ ve Fratta Polesine uspořádána.

Zúčastnila se jí totiž nejenom celá řada historiků, literárních vědců a archivářů z celé severní Itálie, ale i řada novinářů a osobností z politického života Itálie, poslanců z regionálního parlamentu Benátska a celoitalského parlamentu v Římě. Právě poslanec tohoto parlamentu Andrea Colasio seznámil přítomné s odpovědí italského ministra „per gli beni culturali“ na jeho interpelaci v této záležitosti (ministr odpověděl 8. 11. 2005), a to v tom smyslu podle slov ministra, že se nesmíří s tím, aby Špilberk, jenž je symbolem boje národů za svobodu (identitu) nejenom Italů, ale i Maďarů, Poláků a Čechů v celoevropském kontextu, byl tímto způsobem znesvěcen. Italský ministr též uvedl, že prostřednictvím italského ministerstva zahraničí, požádal italské velvyslanectví v Praze, aby tuto záležitost důkladně prošetřilo.

Autor tohoto příspěvku, jako jediný účastník z České republiky (původně ohlášený ředitel Muzea města Brna se konference nezúčastnil), informoval přítomné „alla tavola rotonda“ o interpelaci, se kterou se obrátil na ministra kultury Vítězslava Jandáka člen Společnosti přátel Itálie a Skupiny česko-italského přátelství Parlamentu ČR poslanec Stanislav Fišer, na základě jeho (mého) článku ve Zpravodaji Společnosti. Ubezpečil přítomné, že podle jeho mínění realizace hotelu na Špilberku již nehrozí.

Ministr Jandák totiž 25. října v odpovědi na uvedenou interpelaci v naší Poslanecké sněmovně prohlásil, že tato záležitost nemůže být pouze věcí brněnské radnice, ale i památkářů, jihomoravského kraje a vlády, neboť v případě Špilberku se jedná o Národní kulturní památku se zvláštním režimem.

Jedním z hlavních bodů konference byla ale též prezentace nové knihy o Silvio Pellicovi od Alessandra Moly, stejně jako působivá rekon-

strukce zatčení karbonářů z Fratta Polesine dne 11. 11. 1818 ve vile Molin-Avezzu Pignatelli, spojená s bohatým banketem – řadou chodů, které se podávaly ve šlechtických salonech v Itálii – zejména v Benátsku – v tomto období. Na těchto banketech (byly dva – 11. i 12. listopadu), jichž se zúčastnila, dá se říci, „smetánka“ benátsko-lombardské společnosti, jsem byl oslavován téměř jako jejich národní hrdina, jenž pomohl zachránit Špilberk tak drahý jejich srdcím před vpádem komerce. Dostávala se mi řady slovních „komplimentů“ i ujištění o nutnosti další spolupráce.

Přátelská atmosféra zavládla i poslední den 13. listopadu večer na náměstí ve Fratta Polesine, kde bylo souborem amatérských herců z širokého okolí prezentováno téměř tříhodinové „Svatomartinské“ představení s dobovou hudbou a dobovými kostýmy na téma „La festa di San Martino nella Fratta austriaca del 1818“, režírované benátským umělcem Tullio Cardonou. Většina projevů upřímného přátelství všech zúčastněných, což je třeba podtrhnout, se nesla v duchu, že by si velice přáli, aby měli možnost podobné „spektakulum“ i s konferencí o karbonářích uspořádat na brněnském Špilberku, v němž by bylo již znovu obnoveno muzeum italských vlastenců financované nyní ze zdrojů benátského regionu. Pro Brno by to mohl být počátek nové tradice, doplňující ve středoevropském regionu dnes již populární a turisticky velice atraktivní slavnosti spojené s bitvou tří císařů u Slavkova v roce 1805, resp. s hrdinnou obranou Brna proti Švédům na sklonku třicetileté války v roce 1645.

PhDr. Pavel Balcárek

Italia e Bohemia

(Slánské rozhovory 2005)

V příjemném prostředí kláštera bosých karmelitánů ve Slaném se v úterý 11. října 2005 konal z iniciativy zdejšího odboru kultury městského úřadu jednodenní seminář věnovaný historii italsko-

českých vztahů. Zahájil jej starosta dr. Ivo Rubík, převor kláštera Petr Glogar OCD a místopředseda Společnosti přátel Itálie dr. Rostislav Pietropaolo.

Uspořádání letošního semináře doprovázela výstava 350. výročí založení františkánského kláštera ve Slaném, která se konala v městském muzeu, k níž byla vydána rovněž velmi hodnotná publikace mapující historii kláštera a jeho podíl na rozvoji města, v němž najdeme stopy řady italských architektů dodnes.

Královské město Slaný si již vytvořilo tradici kulturních akcí, jejichž námětem je prolínání české a některé z evropských kultur. Letošní volba italského tématu navázala na loňský jihoevropsky orientovaný seminář věnovaný setkávání španělské a české kultury. Díky osobnosti historika umění, Dr. Vladimíra Přibyla, který je organizačním duchem všech těchto mimořádných akcí, se vytvořila cesta k objevování vazeb, které pojily české země k evropské kultuře, v níž Itálie hrála vždy jednu z nejpřednějších rolí.

Setkání, jehož se účastnily více než čtyři desítky odborníků a zájemců o italskou kulturu, bylo rozděleno do čtyř přednáškových bloků. **„Řeholní“ blok** byl věnován náboženským řádům, především karmelitánům a františkánům, jejich působení v českých zemích a zaměřil se na vliv a podíl italského duchovního prostředí a italských osobností na vzájemných kontaktech.

V tomto bloku vystoupil jako první, vzhledem k prostředí, v němž se seminář konal, Thlic. Vojtěch Kohout, karmelitán, absolvent Teresiana v Římě, jenž působí na pražské teologické fakultě. Seznámil posluchače s italskými karmelitány a karmelitkami v českém prostředí a rovněž tak s českým vlivem v Itálii, kde je díky působení tohoto řádu například také uctíváno pražské Jezulátko (Bambino Gesù) na několika poutních místech. Františkánům spojujícím svůj původ s italským světcem Františkem z Assisi se věnoval dr. Petr Hlaváček (Centrum pro dějiny a kulturu střední a východní Evropy v Lipsku), který zdůraznil především úlohu řádových osobností jako byl Jan Kapistrán a Gabriel z Verony, kteří působili v českých zemích v pozdním středověku. Dr. Martin Elbel se věnoval

raně novověkému tématu církevní povahy, a sice úloze františkánů při počátcích reformy českých zemí. Působení františkánského řádu se vyznačovalo v počátcích silným podílem Italů, kteří přišli do Čech. Naopak čeští františkáni se vydávali do Itálie do Assisi na místa spojená se životem sv. Františka nebo odtud také přecházeli do dalších misí. Interetnicita, která charakterizovala počátky působení všech řádů, byla rovněž východiskem pro vzájemné poznání obou zemí.

„Šlechtický“ blok byl věnován především šlechtě spojené se Slánskem, Martinicům, a jejich vztahům k Itálii, které vycházely z jejich osobního poznání dobové italské kultury, která se stala inspirací pro stavební aktivity tohoto roku v Čechách, již dokládá mimo jiné i loretánská kaple ve Slaném. Ta, jako všechny kaple tohoto typu v českých zemích, má předobraz v italském Loretu. Šlechtický blok uvedla přednáška dr. Zdenka Hojdy (UK Praha), který se věnoval pobytu mladých Martiniců v Itálii na kavalírských cestách. Štávovská peregrinace spojená často následně se sňatky s italskými šlechtičkami rovněž přispívala k poznání italské kultury. Petr Mařa (UK Praha), autor úspěšné knihy „Svět české aristokracie“, představil posluchačům zajímavé pozadí šlechtických aliancí a sňatků Martiniců s nevěstami z rodu Gonzagů v polovině 17. století. Jediným zástupcem italské odborné veřejnosti byl dr. Alessandro Catalano, bohemista z římské univerzity, působící na univerzitě v Pise, který se již řadu let věnuje české barokní historii a právě nedávno vydal knihu o klíčové osobnosti vzájemných vztahů, o kardinálu Harrachovi, jeho úloze ve vztahu panovník – univerzita – jezuité.

Třetí **uměleckohistorický blok** se zaměřil na italské zdroje a vlivy na malbu, divadlo, hudbu v českých zemích a na moderní umělecká díla, která vznikla díky inspiraci v Itálii.

Prof. Ladislav Daniel (FF UP Olomouc) se věnoval italskému podílu na výzdobě Šternberského paláce na Hradčanech v prvním desetiletí 18. století, který bylo možno specifikovat díky restaurátorským objevům v roce 2000. Propojení inspirace Václava Vojtěcha Šternberka, jako objednavatele, s astronomickou emblematickou odkazuje

rovněž k italským zdrojům. Hispanista Prof. Pavel Štěpánek (FF UP Olomouc) ve svém příspěvku upozornil na zajímavé vazby zprostředkující italské vlivy přes Pyrenejský poloostrov a jejich propojení s piaristy. K mladé generaci badatelů patřila Dr. Sylva Dobalová (UDU Praha), která se ve svém objemném příspěvku věnovala divadelní slavnosti na Pražském hradě v roce 1617, kdy bylo předvedeno italské představení, k němuž se dochovala bohatá ikonografie umožňující jeho rekonstrukci. České motivy do představení, jako např. kněžnu Libuši, údajně navrhl zapojit do hry organizátor divadelní maškarády glorifikující císařský pár, Vilém Slavata, který ji též financoval.

Ani dvacáté století neznamenal konec italské inspirace, jak dokládalo vystoupení, věnované italským motivům v díle Bohuslava Martinů, které doprovodil vizuální produkcí autor příspěvku prof. Jaroslav Mihule, a nejmladší dílo – básnický opus Sansepolcro Miloše Doležala z Českého rozhlasu.

Řada zajímavých příspěvků, které zazněly, svědčí o velké přitažlivosti italského tématu, zvláště pro mladší a střední generaci, která doplňuje tradiční mozaiku poznání této velmi bohaté oblasti o nové pohledy. Ze semináře bude vydán sborník, který bude zájemcům k dispozici ve Slaném v polovině roku 2006.

PhDr. Irena Bukačová

Kontakt:

pribyl@meuslany.cz

Město Slaný, Odbor kultury

Velvarská 136

274 53 Slaný

Martinů a Itálie

Žádné období v dějinách české hudby nebylo tak do sebe uzavřené, aby od našich skladatelů, jejich životů a jejich děl neustále nevyrážely vět-

ve přesahující do sousedních i vzdálenějších jinojazyčných oblastí. Možná, že se na tom hodně podílela od samého začátku i existence Karlovy univerzity, institut vzdělanosti, který od roku svého založení (1348) otevíral Čechům dveře do ciziny a po staletí přispíval k zahraničním dialogům na každé úrovni.

Skladatelé a výkonní umělci, jimiž české země odedávna oplývaly, měli situaci o to snadnější, že se pohybovali už samou podstatou svých aktivit na mezinárodním teritoriu. Dobře to dokládá i tvorba Bohuslava Martinů (naroz. 1890 v Poličce v Čechách), v níž je řada skladeb pojmenována nejen česky, ale i francouzsky (např. La Bagarre, Les Fresques de Piero della Francesca aj.), nebo anglicky (symfonické sklady Half-Time, The Parabells, The Rock aj.). Bývá zvykem užívat pro ně na domácí půdě české ekvivalenty (Vřava, Fresky, Poločas, Paraboly, Skála aj.), což však principiálně neplatí pro díla poznamenaná italštinou. Skladby jako Toccata e due Canzoni, Sinfonia giocosa, Tre ricercari, Sinfonia concertante a četné další se vzpírají tomu, aby překladem svého názvu opustily jedinečný svět internacionálních konotací.

Martinů měl ovšem daleko hlubší vztah k románskému světu, než nabízí každému skladateli po řadu staletí italská hudební praxe. V roce 1923 odešel do Paříže a prožil zde souvislé životní období až do jejího pádu za druhé světové války, kdy se uchýlil na půdu Spojených států. Získal zde azyl i americké občanství, ale Evropa si ho přece jen přitáhla zpět v posledním desetiletí života (zemřel v roce 1959 v Liestalu ve Švýcarsku). Jeho putování po zeměkouli by bylo značně ochuzené, kdyby v něm měla chybět Itálie, jejíž kulturu, krajinu i hudbu obdivoval – byť to byla Francie, která mu jako první už v meziválečných letech nabídla mezinárodní uznání.

V jejím kosmopolitním prostředí na něho čekala zajímavá setkání za každým rohem. Jistý čas žil v umělecké kolonii v prostoru mezi Versailleskou a Orleánskou bránou ve čtvrti zvané Plaisance, kde se ženou obývali malý zahradní domek. Mezi jejich sousedy patřil především blízký přítel malíř Jan Zrzavý, ale i František Tichý s rodinou a rovněž italský básník Antonio Aniante; opět se setkal

s Bohuslavem Martinů za změněných podmínek po druhé světové válce. Skladatel Vittorio Rieti byl z dalších italských osobností, které Martinů v Paříži osobně poznal.

Stojí za povšimnutí, že už v prvním mladistvém, avšak technicky dozrálém klavírním cyklu Bohuslava Martinů s názvem Loutky (vznikal v letech kolem první světové války), našel italskou inspiraci, a to v postavách commedie dell'arte – Kolombína, Harlekýn či Pierot (názvy skladeb) mu byly dostatečně známé jako profilované typy. Znovu a mnohem originálněji sáhl do tohoto osvědčeného zákoutí evropského divadla pro nápad v roce 1935 při komponování Divadla za branou: kombinace pantomimy (1. jednání) a opery (2. a 3. jednání) je sama o sobě něčím neobvyklým. Tím spíše pak vlastní scénář, jenž těží z gagů, jež nabízela právě nesmrtelná commedia dell'arte (jde tu o hudební zpracování groteskních scének, vycházejících z tradičního fondu pantomim Jeana Gasparda Debureaua, „největšího z pierotů“ – na scéně se tanečně představí Kolombína s Harlekýnem; Pierot žáril atd. atd.), ale posléze se vše přenáší do skladatelovy domoviny s novými postavami a s půvabem uměleckého ohlasu.

První fyzický kontakt s Itálií čekal na českého skladatele v dubnu až květnu 1922 na zahraničním turné České filharmonie (jejímž byl tehdy členem u druhých houslí). Směřoval do Jugoslávie a Itálie. Václav Talich zvolil program koncertů v duchu svého předsevzetí – sloužit české hudbě: „Orchestr se drží znamenitě“, psal ze zájezdu, „jeho výkony jsou jistě aspoň o třídu lepší než v Praze, poněvadž každý z nás si je plně vědom, že je apoštolem svého národa a jeho kultury“.

Po několika jugoslávských městech zajel orchestr se svým apoštolským posláním nejdříve do severní Itálie, kde navštívil Udine, Treviso, Padovu, Milán, Bolognu, Cremonu, Reggio, Modenu, Ferraru, Parmu, potom se vydal přes Pesaro a Anconu do Říma, kde hrál v Augusteu, načež se konaly ještě koncerty ve Spezii a Livornu.

Ze zájezdu si Martinů odnesl hlubokou lásku k Itálii a k jejímu moři. Svědčí o tom i jeho skicář. Nakreslil zde sebe a přítele Stanislava Nováka,

koncertního mistra prvních houslí České filharmonie, jak spolu okoušejí moře – a s humorem k tomu připisuje: „Je to moc slaný. Přesolený“.

Bylo by s podivem, kdyby skladatel tak plodný jako Martinů nebyl živě vnímán i italským publikem a italskými hudebníky. Jeho známá jednoaktovka na Klicperův text Veselohra na mostě se objevuje s italským překladem libreta stejně jako další jeho opery, a v Itálii zažívá i velmi úspěšné premiéry. Mezi nejpříjemnější patřila premiéra Invencí, protože se jí mohl v Benátkách – v Teatro la Fenice, dir. O. Piccardi – v září 1934 se svou ženou osobně zúčastnit; při cestě poznal i Menaggio, Milán, Lago di Como. Dalším jeho italským úspěchem byla jistě např. premiéra orchestrálních Tre ricercari, opět na Benátském biennale (dir. Nino Sanzogno) o čtyři roky později.

Teprve závěrečné období života Martinů ukázalo niternou spřízněnost českého skladatele s italským milieu v plné síle. Když opouští New York (jeho slovy „babilon“, který mu nepřirostl k srdci), míří do Evropy a namísto nedostupné staré vlasti objevuje i nesmírné zalíbení mimo jiné v Itálii. Už v roce 1952 se sem odebrá na letní prázdniny (Milán, Alasio, Řím) a další rok se koncem léta těší z italské Riviéry. Nyní se před ním objevila možnost pracovat dva roky v Nizze – a tuto práci už podstatně zasvěcuje Itálii. Upravil si tehdy jako libretní předlohu slavnou hru Carla Goldonihho La Locandiera: „Píšu to na italský text“ sděluje své rodině do Poličky, „a to jde lepší, je to zpěvný jazyk a pěkně se s tím pracuje“. S textovou (a fonetickou) stránkou mu pomáhal Antonio Aniante, přítel z předválečných pařížských časů, nyní renomovaný italský básník a nonkonformní dramatik, působící na italském konzulátě v Nice. „Protože to píšu na italský text, tak musím zajet do Itálie na pár dní to dát dohromady“. To bylo v únoru 1954. Dne 1. července je Mirandolina (konečný název opery, premiérované v Praze) hotova. Jako mezihra je před třetí jednání vloženo orchestrální Saltarello, které znamenitě ladí s názvuky italské atmosféry celé opery, jakoby zalité sluncem a maškarním veselím. Krásné ústřední téma Mirandoliny se zde znovu exponuje v celé kráse a síle.

Itálie měla však prozářít i poslední roky života českého skladatele. V akademickém roce 1956 až 1957 se totiž stává profesorem skladby na American Academy v Římě (composer in residence). To už měl v seznamu svých symfonických skladeb i jedno ze svých nejrepresentativnějších děl – Fresky Piera della Francesca (dokončeno v Nizze v dubnu 1954), dokonalý výraz jeho obdivu k tak typickému představiteli Itálie, jakým byl tento malíř quattrocenta. Sám o tom psal, jak často navštěvoval chrám sv. Františka v Arezzu a hleděl na stěny chrámu. „V Pierových freskách je obsažen zvláštní druh slavnostního a strnulého ticha, plného podivné, vyrovnané a dojmavé poezie, a je to tato potemnělá barevná atmosféra, co jsem se pokusil vyjádřit hudbou“. Skromnost, která dýše z jeho slov, je dokladem velkého ducha, který nám zanechal své svědectví zašifrováno i v tomto unikátním díle, věnovaném dirigentu Rafaelu Kubelíkovi. Fresky Piera della Francesca Bohuslava Martinů, opera Mirandolina a jeho ostatní italské inspirace představují v historii české hudby pozoruhodný doklad spřízněnosti evropských kořenů a také společných jmenovatelů kultury italské a české.

prof. Jaroslav Mihule

Příběh jedné knihy

Vážení přátelé, náš slánský italsky prosvětlený den se pomalu dovršuje a literárně-hudební miniblok je jeho jakýmsi závěrečným akordem.

Bylo tady řečeno či naznačeno, že důkazy spřízněnosti s italským duchem a uměním nepodávají jenom díla hmotné povahy. Pražské panoráma je vlastně jen symbolickým, názorným a hmatatelným vyjádřením dějinné ukotvené otevřenosti vůči proudům duchovním, mravním, ale také sociálním a politickým, které z Evropy, a velmi často právě z té jižní, naše země vstřebávala vstřícně a po svém. Latinská mysl a kultura zapůsobila na Čechy také svou racionalitou, individualismem – napojeným na křesťanskou úctu k jedinečnosti člověka jako

osoby i svou církevní organizací jako konkrétním projevem určitého typu víry a zbožnosti.

V posledních třech čtyřech staletích je studium na italských fakultách, konzervatořích, v italských archivech, v uměleckých školách, galeriích či ateliérech nejen potřebou, ale pro některé obory téměř povinností. (Teologové, výkonní hudebníci, skladatelé, pěvci, výtvarní umělci). Do Itálie jako země, v níž je možno nejčistěji vnímat hlas klasické antiky v její renesančně obnovené podobě, se často vydávají – patrně i v duchu goethovské tradice – také mnozí čeští básníci a spisovatelé (od Miloty Zdirada Poláka, Máchy, Zeyera, Čapka, Durycha, Kalisty a Hory až třeba po Ivana Jelínka a Miladu Součkovou).

Dovolte mi teď prosím několik slov k Sansepolcro.

Sansepolcro je svatý hrob.

Sansepolcro je toskánské město, v jehož nitru se nalézá jeden z nekrásnějších obrazů dějin umění – freska Vzkříšení Piero della Francesca.

Sansepolcro je i pro mne osobním vzkříšením a poutnickým příběhem.

Sansepolcro je také malá žlutá kniha, která se vejde do kapsy; je to jakýsi cestovní deník, zápisník, notes i skicák zároveň. Obrazy, kresby, zápisky a verše dvou přátel jsou rovnocennými rameny, vzájemně se doplňují a vyvažují.

Itálii jsem navštěvoval od začátku devadesátých let. První cesta byla dost bizarní – hned z jara roku devadesát – z Havlíčkova Brodu vyjela do Říma a Vatikánu „čeesáďácká karosa“ se zájezdem, kterému velel bývalý okresní tajemník SSM, aparátčík a teď – najednou z něj byl zbožný, živiální průvodce, ověšený mohutným růžencem. Tehdy jsem jako v horečce sprintem probíhal v Římě místa, o kterých jsem před tím čílal – sv. Klement, Kapitól, Michelangelův Mojžíš, Trastevere se sv. Cecílií a Cavallinim, ... – měl jsem na to jen pár hodin. Následně už byly mé cesty na jih méně sprinterské, mířily k jednotlivým cílům – do Padovy za Giottem, do Ravenny za mozaikami a Dantem, ... Od roku devadesát sedm jsme pak po Itálii cestovali starou renaultkou soustavněji, s kamarádem malířem Jirkou Šfouračem, který před tím v toskán-

ském Arezzu stipendijně pobýval, studoval freskové umění Piera della Francesca a maloval. Kláštery, poustevny, byty našich přátel nebo hvězdné nebe – to byly střechy při našich potulkách. Středobodem nám vždy bylo Sansepolcro a území kolem, což je Pierova rodná krajina.

Sepolcro je malé provinční město, které dispozicí svých ulic i měřítkem připomíná jasnost Pierových děl. Mnoho zajímavých měst a městeček ve střední Itálii má středověké kořeny, ale jejich atmosféra je jaksi uzavřená, potemnělá, například Gubbio či Siena. Vedle toho Sansepolcro je místem otevřeným a světlým, je položené v rovině a v díle Piera je mnohokrát zobrazeno – jednou jako Betlém, jindy jako Jeruzalém. Pro něho bylo Sepolcro jakýmsi ideálem měst, metaforou universa: město položené kolem řeky Tibery, s hradbou Měsíčních hor v zádech.

Dodnes je fascinující, že na ulicích tam můžete potkat typy, které vystupují z Pierových fresek – ti lidé se dodnes moc nezměnili.

V roce 2001 jsme v Sepolcro pobývali tři měsíce, ve starém domě na Via Aggiunti, a důkladně poznávali toto členité pomezí Toskány a Umbrie. Místní holič, zubař, bratr kapucín, kamarád Renato, archivář Polcra, místní blázinec pan Tantini a záhadná Serena – malý svět, který vrůstal. Pravidelně jsme také „navštěvovali“ Pierovy fresky, v místě a okolo pozorovali za různého denního osvětlení jejich celek: na jedné straně klid, mlčenlivá vznešenost, postavy jakoby jednoho lidského rodu. Na straně druhé – při pohledu na jeho díla máte pocit, že se nesetkáváte pouze s dílem samotným, ale také s člověkem, který ho vytvořil. Je vůbec zajímavé, jak kontrastuje Francescův postoj – tichá pracovitost, tvůrčí ukázněnost, vzdělanost, skrytost za dílem, neokázalá věrnost rodnému kraji – s nařvaným exhibicionismem mnohých dnešních uměleckých hvězd.

Naše malé žluté Sansepolcro je tedy také jakousi vděčností za dny štěstí, které nám byly dány tam prožít. Nikdy jsme neměli ambici suplovat bedekry, internetové stránky či uměnovědné studie – jen nenápadně se hlásit k určitým principům tvorby a životním postojům.

Souhlasím s polským spisovatelem Gustawem Herling-Grudzinským, usazeným v Neapoli, který kdesi píše, že Toskána konejší a léčí duchovní a psychické rány. Nechci však zastírat – i tam v krajině pomalu a jistě ubývá míst ticha a soustředění, archaické je zmrtvováno, rustikální reklamováno. I za těch posledních několik let jsme na jihu zažili závažné změny: ještě před pár lety vám třeba v Castiglione Olona půjčil klíče od kaple mnich a mohli jste s freskami Masolina pobývat hodiny. Po dvou letech se stejný prostor změnil na muzeum – prodávají se vstupenky, provází vás užvaněný průvodce, všude umělé osvětlení, zábradlí a po patnácti minutách vás ženou ven.

A tak i tohle malé Sepolcro je jakýmsi chabým a nedokonalým pokusem alespoň na malý okamžik přenést či převést v obrazech a verších některá místa radosti a úžasu a uchovat je.

Miloš Doležal

Autor knihy Sansepolcro

Nakladatelství ARBOR VITAE 2004

Alessio Di Giulio Od zlata zatmění

Praha působí na italské intelektuály často jako magnet: ve stopách Angela Marii Ripellina – jímž se odborně zabývá – přišel do Prahy také mladý italský básník Alessio Di Giulio. Debutoval v roce 2001 sbírkou Dall'oro dell'eclisse (Od zlata zatmění), jež vyšla v pescarském nakladatelství Samizdat a byla velmi příznivě přijata italskou kritikou.

Sbírka sestává z osmi tematicky zřetelně vyprofilovaných oddílů, z nichž předposlední se z celku žánrově vyčleňuje: je totiž souborem osobních aforismů. V čele tohoto oddílu čteme glosu, která by mohla stát jako motto nad celou sbírkou: „Otázka nezní, zda věřit nebo nevěřit v Boha, ale zda se otevřít nebo neotevřít metafyzickému pocitu, onomu nezbadatelnému záblesku, jenž dokáže oťřást nejhlubšími a nejtemnějšími kořeny naší bytosti“.

Básně sbírky jsou právě pokusy – v nejlepší tradici moderní italské poezie, ungarettiovsko-montalovské – o vyslovení takovýchto epifanií.

Jazyk, jimiž jsou tyto epifanie vyslovovány, je čitelně osobní a velmi kultivovaný: je to jazyk čtenáře, který našel v minulosti evropské poezie svůj vlastní rodokmen a který se k něčemu otevřeně hlásí. Na některé četby se odkazuje přímo v textech: Trakl, Celan, Campana, Luzi. Verš básní je uvolněný, ale nikoli volný, i formálně se Di Giulio hlásí k jisté tradiční kontinuitě: jeho verš je zpravidla (v různé míře modulovaným) nejreprezentativnějším veršem italské lyriky, hendekasylabem. Nepohrdá ani rýmem: tak je tomu například v jedné z nejsuggestivnějších básní sbírky, verhaerenovsko-rodenbachovské evokaci vlámské krajiny Plochy kraj.

Tichou výmluvnost Di Giuliových nejlepších veršů lze nejlépe přiblížit malou ukázkou:

Podzimní dihyramb

*Písek svítání
sestoupil na pěšinu kaštanů,
a při skleněném zpěvu měsíce
zatančí ohnivě lišky.*

*Oko-světelná-mušle
se otevírá v oponě tváře
a z oltáře lesa
i k tobě padá Orfeova slza,
sešit podzimních dní,
list, který vyklouzl zpoza stránky
toho, co mlčí.*

doc. Jiří Pelán

Po stopách Italů v Plzni

(2. část)

Přenesme se nyní na počátek XV. století do Plzně, která tehdy měla 3500 obyvatel. Je to období, kdy feudalismem ořídá řada proti feudálních hnutí, mezi nimiž čelné místo zaujímá hnutí stoupenců Mistra Jana Husa. Plzeň se stala jedním z jeho klí-

čových míst a honosila se názvem „Město slunce“. Husité však pod vlivem stoupenců Říma a císaře Zikmunda museli Plzeň opustit a tato se stala baštou nejhrošlivějšího katolicismu, a tudíž protihusitskou. Toto nepřátelství se projevilo i v boji proti českému králi Jiřímu z Poděbrad, jenž byl zvolen za krále v roce 1456. Ten musel hned z počátku své vlády bojovat s okolními panovníky a papežstvím.

Papež Pius II., kterým se nestal nikdo jiný než Enea Silvio Piccolomini, autor českých dějin, pod jejichž prismatem se na české země pohlíželo po několik století, se snažil tuto oblast přivést k poslušnosti katolické církvi. Proti Čechům měla být dokonce strojena křížová výprava. Zemřel 30. června 1464 v Anconě, když chystal křížovou výpravu proti Turkům.

Jiří z Poděbrad rozvinul široké mírové hnutí a vyslal poselstvo k různým evropským dvorům. Již tehdy se měla vytvořit jakási společnost, která by se stala předchůdcem dnešní OSN. Tyto cesty popsal A. Jirásek ve svém románu „Z Čech až na konec světa“, který se částečně odehrával na italském území (Benátky apod.).

Proti českému králi byla štvána také Plzeň. Této neblahé činnosti se ujali různí papežští delegáti, jako de Caraval, papežský legát u pražského dvora. Do Plzně byl vyslán papežem Mikulášem V. i slavný německý filozof Nicolaus Cusanus a řada dalších.

Plzni se za věrnost církvi dostalo i odměny. Tak Řehoř XIII. v roce 1576 vylepšil městský znak. Plzeň přijala také reformovaný gregoriánský kalendář zavedený již zmíněným papežem 24. února 1528, a to o hodně dříve, než tak učinil dvůr Rudolfa II.

Počátky a první rozvoj tisku v Plzni je možno spojovat s humanistickými proudy a prvými pokusy v Německu, které je kolébkou tiskařského umění ve čtyřicátých letech XV. století.

K Itálii má vztah první známá a uchovaná kniha vytištěná v Čechách „Kronika trojanská“. Byla vytištěna v Plzni někdy kolem roku 1470. Je to prozaické dílo staročeské zábavné literatury popisující dobývání Troje. Byla přeložena z latinského spisu

Guidona de Columna, který byl soudcem v sicilské Messině. Jak se ocitla v Plzni není známo.

Prvým plzeňským typografem byl Slovák Mikuláš Bakalář, tak řečený „Štětina“. Studoval v Krakově a zemřel v Plzni v roce 1520. Uvádí se proto, že mezi mnoha knihami vytiskl i cestopis Ameriga Vespucciho. Tento Ital vykonal na příkaz portugalského krále rozsáhlou cestu po zemích objevených Kolumbem a seznal, že se nejedná o Indii, jak se Kolumbus mylně domníval, ale o zcela nový kontinent, který byl právě po Amerigo Vespuccim nazván Amerikou. Název Amerika mu dal podle Vespucciho vlámský kosmograf a kartograf Mercator (vl. jm. G. Kremer). Český překlad jeho cestopisu vyšel ještě za života Vespucciho, který zemřel v roce 1512.

Přestože byla Plzeň horlivým stoupencem katolické církve, nedovolila, aby se v jejích zdech ustavila jezuitská kolej. Řada mladých Plzeňanů však studovala v Itálii a mnozí z nich se věnovali církevní kariéře. Tak v Padově to byl např. Jan Skála-Dubravius, který se později stal olomouckým biskupem.

Z plzeňského patriarchátu pochází W. Zelen-der, který tím, že dal uzavřít protestantský kostel v Hrobech, vykřesal jednu z jisker, která zažehla požár odboje českých protestantských stavů proti Habsburkům, což v konečné fázi vyústilo ve strašlivou třicetiletou válku.

Jan Bohuslav Tanner po vzoru E. S. Piccolominiho sestavil v latině „Dějiny města Plzně“.

V Plzni za zmíněných okolností byla protireformace uskutečněna s půlročním předstihem před ostatními městy „Českého království“.

V XVI. století zasáhla Plzeň vzdemutá vlna přílivu cizinců: obchodníků, řemeslníků a umělců. Mezi nimi převládali Němci a Italové. Skutečnost, že zejména Italové – tehdy nazýváni Vlaši – se s takovou oblibou usazovali právě v Plzni, si lze vysvětlit tím, že Plzeň jakožto katolické město, nekladla jejich přijetí nijakých překážek.

Plzeň byla v XVI. století vyhledávána šlechtici z různých krajín, kteří se trvale nebo na dlouhou dobu ve městě usidlovali. Z toho důvodu si upravovali svá sídla, či dokonce je zcela přestavova-

li. K těmto stavebním obměnám nemálo přispěl i děsivý požár v roce 1567, který zachvátil značnou část města. Pozornost rovněž zasluhuje, že od dob, kdy habsburský rod za Ferdinanda I. spojil dědičné země se zeměmi českými a Uhrami v jeden celek a kdy se v XVI. století Praha od roku 1556 stala královským sídlem a zesílily i styky pražského dvora s německou říší, stala se Plzeň nejdůležitějším městem na cestě z Prahy do Německa.

A tak se Plzeň stala najednou místem pobytu předních osobností světského i duchovního stavu. Všichni upravovali své příbytky, aby do nich mohli zvát tyto vzácné hosty.

Mnoho Italů přicházelo do Plzně přes Kacéřov, městečka ležícího severovýchodně od Plzně, kde sekretář české koruny Florián Gryspek dal v letech 1340–1356 zbudovat nádherný renesanční zámek se skvostnou zahradou.

Italští stavitelé přinesli do Plzně osvědčený renesanční sloh. Působili též v okolí Plzně.

K nejvýznamnějším představitelům této vlny italských umělců nesporně patřil Giovanni de Statia a s ním Giovanni Merlian, nazývaný „Škarpalín“. Statia od roku 1554 působil v Plzni. V roce 1561 zde zakoupil tzv. „císařský dům“ čp. 290 a přestavěl ho v renesančním slohu. Je též autorem plzeňské renesanční radnice (1559). V Plzni i zemřel a v závěti ustanovil, aby jeho tělo bylo převezeno do Lugana.

Giovanni Merlian si v roce 1566 zakoupil dům čp. 103, na jehož místě stojí dnes tzv. Gerlachovský dům. Svůj původní dům vyměnil za dům v Pražské ulici, který má číslo 90. I on zemřel v Plzni, a to roku 1593.

Plzeňská radnice postavená de Statiem je typem raffaellovského paláce ve Florencii a je považována za jednu z nejkrásnějších renesančních staveb v Čechách.

Pokud pak jde o Merliana, jeho díla doznávají již vlivu českého prostředí. Na domě Gerlachovském je dodnes na portále monogram J. M. a datum 1575. Na domě č. 90 je též monogram, ale s letopočtem 1584 a navíc je zde latinsko-vlašský nápis. Merlian se také stal „měštěnímem města Plzně“.

Z dalších italských umělců této první vlny se připomínají: Marco Soldati, který spolu s Albrechtem Grysonem a F. del Vinci postavil věž kostela sv. Markéty. Všichni si zakoupili v Plzni domy.

Cyril Kříž
Dokončení přístě

Benátské a české sklářství

(2. část)

Již v roce 1804 kaplická huť oznámila, že je schopna vyrábět sklo ve všech barevných odstínech. V roce 1820 hrabě J. Buquoy získává privilegium na výrobu černého, neprůhledného skla – hyalitu. Krátce na to je v Boru patentován lithyalin = vrstvené, neprůhledné hnědé a žilkované sklo napodobující acháty. Tam se také od roku 1828 začalo vyrábět.

Větší obliby však dosáhla v období zvaném „biedermeier“ průsvitná barevná skla, jako rubínové, rosalinové, kobaltové a další. Pronikavého úspěchu dosáhlo vrstvené sklo známé již ve starověku. To, co s ním dokázali v českých hutích v první polovině XIX. století, je právem označováno za druhý vrchol slávy českého sklářství.

Nezanedbatelnou roli zde rovněž sehrály lazury, které jsou vlastně jen průhledným zabarovacím povrchem skla. Přišel s tím B. Egermann, rodák ze Šluknova, jehož objevitelské schopnosti jsou na tehdejší dobu stejně podivuhodné jako jeho životní osudy. Rodina se ho zřekla, ještě když byl novorozeně. Omylem byl unesen německými vojáky. Po mnoho let se potloukal cizinou, prošel různými řemesly a nakonec se vyučil sklářem. Jako nožič se dostal až do Míšně, kde se mu podařilo odhalit tajemství malby na proslulý míšeňský porcelán. Když se mu konečně podařilo vrátit se do severních Čech, začal zkoušet novou technologii: zdobení, achátování, zlatožluté sklo, perleťový a biskvitový email, červenou lazuru a zejména lithyalinové sklo patentované v roce 1828.

Egermann se svými objevy zasloužil o zlepšení výroby krásného skla dostupného širokým vrstvám. Tajemství výroby lithyalinového skla vzal však s sebou do hrobu.

Na dálkové cesty se vydávaly vozy se sklem pečlivě uloženým ve slámě. Povozníci s tímto křehkým zbožím se sdružili do vlastního dopravního podniku. Sklo se nejen prodávalo, ale i směňovalo, například za tabák ve Španělsku, za látky v Holandsku, za kožešiny v Rusku atd. Takto nabyté výrobky ze směny se pak výhodně prodávaly doma.

V přímořských městech se zboží skladovalo, překládalo na lodě. Tato místa se stávala informačními středisky, která informovala o možnostech odbytu a přáních zákazníků.

Přeneseme-li se do vzdálenější minulosti, zjistíme například, že již v XV. století autor českých dějin, Silvio Piccolomini, který v husitské době pobýval v Čechách, o sklářství poznamenal: „V celé Evropě žádné království nemá tak nádherných a lépe okrášlených chrámů, jaké jsou v Čechách“. A nebyl to leccjaký pozorovatel. Později se stal pod jménem Pius II. papežem a byl jedním z největších odpůrců Jiřího z Poděbrad.

V gotické architektuře měla barevná okna svůj zásadní význam. K tomu, aby stěny působily odhmotněným dojmem, byly prolomeny mnoha štíhlými okny ve tvaru lomeného oblouku. Pro někdejší mozaiky a malby nezůstalo tak na stěnách již místo. Zato barevná okna zaplavovala vnitřek chrámů pohádkovým působením pronikajícího světla.

Druhé poloviny XVIII. století se zmocnilo údobí nesoucí název „rokoko“. Tento směr přinesl rozhodující změnu vkusu a zasáhl i výtvarnou proměnu vyráběného zboží.

Stejně jako francouzská šlechta, řídící se výrokem milenky Ludvíka XV. Madame de Pompadour „po nás potopa“, tak i aristokracie v jiných zemích v době rokoka si zvolila za svůj způsob života přepych, pohodlí, bujaré zábavy, galantní dobrodružství a další rozkoše.

Hmotnost vystřídala křehkost a subtilnost hravého rokoka s typicky nepravidelnými rokaj-

vými („roccaille“), hřebínkovými, mřížkovanými ornamenty.

V českých zemích se pro odlišné společenské, hospodářské a politické podmínky než ve Francii, sloh rokoka výrazněji neuplatnil. Na stolech, stolečcích a ve vitrinách zaujal významné místo míšeňský a vídeňský porcelán. I ten však byl pro méně zámožné občany cenově nedostupný. Bylo proto uvítáno mléčné sklo v českých sklárnách vyráběné. Připomínalo totiž porcelán, a to i výjevy milostný scén barevně vyvedených. Jeho použití bylo hlavně pro servírovací šálky a konvičky pro právě objevenou kávu.

Když aristokracii vystřídala mladá nastupující buržoazie, chtěla se nějak zřetelně od ní odlišit. Sklárny se proto snažily přizpůsobit novému trendu a okruhu spotřebitelů nemajících přílišné nároky na uměleckou úroveň výrobků. Byly proto vyráběny jen jednoduché sklenice a prosté servisní soupravy. Za ozdobu sloužily jen drobné ornamenty, vlnovky, rozptýlené kvítky či hvězdičky apod. Tyto druhy se udržely až do vypuknutí I. světové války.

„Empír“ se v českých, skromnějších životních podmínkách příliš neuchytil. Pro české sklářství to byl ústup ze slávy. Předstihla je leskem svého olovnatého křišťálu Anglie. České sklárny se a snažily konkurovat, a tak se znovu vzkrísilo řezačské umění. Nicméně začal nabývat převahy názor, že je třeba přijít s něčím novým. A to se také podařilo. Bylo to barevné sklo ve hmotě, nebo prostě jen povrchově zbarvené vrstvením nebo lazurami.

Cyril Kříž
Dokončení příště

Dovolená v Dolomitech a u jezera Garda

Tato, z hlediska turistického ruchu, velmi atraktivní oblast Alp je z České republiky nejlépe dostupná z Prahy přes České Budějovice a dále přes Rakousko po dálnici přes Salzburg a Brennerský průsmyk.

První zastávkou v Autonomním regionu Trentino-Alto Adige, na jejímž teritoriu většina Dolomit leží a který je znám rovněž pod názvem Südtirol, by mohl být Brixen, který je v českých zemích znám především díky nucenému pobytu K. H. Borovského, který se zde údajně neměl ani příliš špatně. Místem jeho dlouholetého pobytu je dobře zachovaná vila s pamětní deskou, která se stala turistickou atrakcí. V době jeho pobytu byl Brixen součástí rakouských zemí, teprve po roce 1918, který znamenal konec první světové války, byla oblast Dolomit a také Udine a Terstu připojena k Itálii. Po Rakousku-Uhersku zde zůstala německá menšina, a tedy i možnost domluvit se v této lokalitě nejen italsky a anglicky, ale i německy.

Další atraktivitou Dolomit dosažitelnou po rychlostní silnici jsou lázně Merano se subtropickou vegetací situované pod alpskými velikány, které se proslavily jako místo odpočinku habsburských panovníků.

Neméně zajímavým místem je nepochybně i hrad Tirol, správní centrum této části Alp ve středověku, po kterém byl celý region také pojmenován ještě v době, když byl součástí Habsburské monarchie. Hrad je v letní sezóně přístupný i veřejnosti.

Hranicí Autonomního regionu Alto Adige (Südtirol) je na jihu největší italské jezero Lago di Garda, které bývá někdy označováno za zahradu Evropy díky zdejší subtropické vegetaci. Nejlepší výhled na jezero je z masivu Monte Baldo, na který vede lanová dráha a který se nachází nad přístavním letoviskem Malcesine, kde je zajímavý ještě mohutný hrad Scaligerů.

Další atrakcí u jezera je dále poloostrov Sirmione, na kterém jsou zbytky římských lázní. V letních měsících je možno provozovat na jezeře Garda vodní sporty a po prohřátí vody také koupání.

Na závěr návštěvy tohoto regionu je dobré neopomenout návštěvu dějiště zimních olympijských her Cortiny di Ampezzo a nedalekého jezera Missurina, kde probíhala olympiáda v krasobruslení, s výhledem na dominantu Dolomit Drei Zinnen a nedalekou nejvyšší horu Dolomit Marmo-

ladu (3342 metrů nad mořem), dobře viditelnou z průsmyku Falzarego.

Závěrem nezbývá než doporučit návštěvu Dolomit a jezera Garda každému, kdo se chce na dovolené nejen koupat, ale poznat i kouzlo Alp a historické památky za ještě přijatelné ceny.

Pavel Nesnídal

Jazykový koutek

- *Non c'è peggior sordo di chi non vuol sentire* – Nikdo není víc hluchý než ten, kdo nechce slyšet.
- *Non c'è rosa senza spine* – Není růže bez trnů.
- *Non dir quattro se non l'hai nel sacco* – Neříkej hop, dokud jsi nepřeskočil.
- *Non nominar la corda (la fune) in casa dell'impiccato* – V domě oběšencově nemluv o provaze.
- *Non rimandare a domani quello che puoi fare oggi* – Neodkládej na zítek, co můžeš udělat dnes.
- *Non tutto il male vien per nuocere* – Každé zlo je pro nějaké dobro. (doslova: Ne každé zlo přichází, aby škodilo...).
- *Ognuno è artefice del proprio destino* – Každý je strůjcem svého osudu.
- *Pancia piena (Vente pieno) non crede a digiuno* – Sytý hladovému nevěří (doslova: Plné břicho...)
- *Patti chiari amici cari (amicizia lunga)* – Dobré úcty dělají dobré přátele.
- *Qual proposta tal risposta* – Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá (doslova: Jaký návrh, taková odpověď).
- *Quando il gatto non c'è i topi balano* – Když není kocour doma, myši mají pré.

– *Ride bene chi ride l'ultimo* – Kdo se směje naposled, ten se směje nejlépe.

– *Sbagliando s'impara* – Chybami se člověk učí.

– *Tale il padre tale il figlio* – Jaký otec, takový syn.

– *Tanto va la gatta al lardo che ci lascia lo zampino* – Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne. (doslova: Tak dlouho chodí kočka na slaninu, až tam nechá tlapku).

– *Tutte le strade portano a Roma* – Všechny cesty vedou do Říma.

– *Una rondine non fa primavera* – Jedna vlaštovka jaro nedělá.

– *Un padre campa cento figli e cento figli non campano un padre* – Jeden otec uživí sto dětí, ale sto dětí neuživí jednoho otce.

– *Vivi e lascia vivere* – Žij a nech žít.

prof. Sylva Hamplová

Partnerský vztah Městské části Prahy 7 s městem a provincií Teramo

V letošním roce navázala Městská část Praha 7 nový významný partnerský vztah s italským městem a provincií Teramo v regionu Abruzzo. Ve dnech 24.–26. října 2005 přicestovala na první návštěvu Prahy 7 početná skupina z Terama, v jejímž čele stál starosta pan Dr. Giovanni Chiodi a předseda městské rady a zástupce regionu Dr. Claudio di Bartolomeo a další radní města. Na pozvání paní starostky Dr. Ivany Kučerové se setkání zúčastnili též zástupci naší Společnosti. Program návštěvy byl skvěle připraven, hosté navštívili Národní technické muzeum, Národní galerii ve Veletržním paláci, Botanickou zahradu v Tróji, Základní školu

v Korunovační ulici, fotbalový stadion Sparty Praha, Kulturní dům Vltavská, Drakiádu na Letenské pláni, koncert W. A. Mozarta v kostele sv. Antonína na Strossmayerově náměstí, jednali též se zástupci hlavního města Prahy a s komisí na podporu podnikání. Hosté ochutnali českou i v Praze připravovanou italskou kuchyni. Během závěrečných rozhovorů na radnici Prahy 7 označili okruhy spolupráce – kultura, školství, sport, bezpečnost, podnikání, sociální péče a též upřesnili konkrétní subjekty, které se stanou nositeli partnerské spolupráce. Na pozvání starosty Terama, Dr. Chiodi, navštíví v červnu 2006 zástupci Prahy 7 Teramo a zúčastní se semináře „Nadnárodní spolupráce mezi obcemi na evropské úrovni“ a v červenci 2006 se sportovci Sparty Praha zúčastní prestižního turnaje v házené v Teramu. Celé setkání bylo vedeno oboustranně na vysoké profesionální a mimo oficiální program i na velmi srdečné úrovni.

Dagmar Koutná
předsedkyně pražské pobočky

Kurzy italštiny pořádané pobočkami Společnosti ve 2. pololetí školního roku 2005–2006

Pražská pobočka pokračuje ve 2. pololetí v pořádání kurzů pro začátečnický a v několika stupních pro pokročilé včetně kurzu opakovacího a konverzačního. Vyučují italští a čeští lektori s vysokoškolskou kvalifikací podle učebnice „Italština“ autorem Bahníková, Benešová, Ehrenbergerová, vydané nakladatelstvím LEDA v r. 2001 a později. Pro nejpokročilejší kurzy podle předěšlého vydání. Kurzy jsou rozvrženy do 16 týdnů po jedné vyučovací dvouhodině, denně mimo pátek. Druhé pololetí začíná postupně od 31. 1. do 1. 3. 2006 v Základní škole Josefská 5, Praha 1, Malá Strana.

Zápis se konají od 16. 1. denně mimo pátek od 16,00 do 18,00 hod. v I. poschodí uvedené školy.

Rozvrh kurzů pražské pobočky ve 2. pololetí 2005–2006

Označ. kurzu	Stupeň	Den	Hodina	Učitel	Zahájení	Ukončení	Začíná se lekcí č.
Z 1	začátečnickí	po	17,45–19,15	Dr. Cocco	20. 2.	26. 6.	5
Z 1a	začátečnickí	po	17,45–19,15	Dr. Ripamonti	20. 2.	26. 6.	7
Z 1b	začátečnickí	po	16,00–17,30	Mgr. Špaček	13. 2.	26. 6.	1
Z 1c	začátečnickí	po	17,45–19,15	Mgr. Špaček	13. 2.	26. 6.	1
Z 2	začátečnickí	st	16,00–17,30	Dr. Švagrová	01. 3.	14. 6.	6
Z 3	začátečnickí	čt	16,00–17,30	Mgr. Vodičková	16. 2.	8. 6.	9
ZP 1	začátečnickí pokračující	čt	17,45–19,15	Mgr. Vodičková	16. 2.	8. 6.	12
MP 1	mírně pokročilí	út	16,00–17,30	Dr. Cocco	31. 1.	23. 5.	12
MP 2	mírně pokročilí	st	16,00–17,30	Dr. Cocco	15. 2.	31. 5.	12
MP 3	mírně pokročilí	čt	16,00–17,30	Dr. Cocco	16. 2.	8. 6.	12
SP 1	středně pokročilí	po	16,00–17,30	Dr. Cocco	20. 2.	26. 6.	16
SP 2	středně pokročilí	út	17,45–19,15	Dr. Cocco	31. 1.	23. 5.	16
SP 3	středně pokročilí	st	17,45–19,15	Dr. Švagrová	01. 3.	14. 6.	15
P 1	pokročilí	út	17,45–19,15	Dr. Ripamonti	31. 1.	23. 5.	31
P 2	pokročilí	st	17,45–19,15	Dr. Cocco	22. 2.	7. 6.	28
P 3	pokročilí	čt	17,45–19,15	Dr. Cocco	16. 2.	8. 6.	38
opakování a konverzace		st	16,30–18,00	prof. Hamplová	22. 2.	7. 6.	–

Kurzovné zůstává nezměněno: 2.000 Kč, pro studující, důchodce a členy Společnosti 1.900 Kč. Kurzovné se platí v hotovosti při zápisu.

Olomoucká pobočka pořádá 4 kurzy italského jazyka pro začátečníky a různé stupně pokročilosti. Bližší informace a přihlášky na tel. 605 544 321 u vyučujícího Dr. Kvida Sandroniho.

Plzeňská pobočka pořádá kurz pro začátečníky vedený Hedvikou Kantorovou, kurz pro středně pokročilé vedený Mgr. Kateřinou Strnadovou a konverzační kurz vedený italským lektorem Giulianem Mazzou.

Přihlášky přijímá Mgr. Kateřina Strnadová na tel.: 736 683 744.

Ing. Josef Kukač

Pro vaši informaci

- Ve čtvrtek dne 16. března v 18,00 hod. se v učebně č. 24 v I. poschodí Základní školy v Praze 1, Malá Strana, Josefská ul. č. 5 koná další přednáška **Jiřího Holuba k současnému dění v Itálii**. Všichni zájemci i nečlenové Společnosti jsou vítáni.
- Členové, kteří nezaplatili členský příspěvek za rok 2004 i 2005 byli dopisem upozorněni, že neučiní-li tak dodatečně, budou podle usnesení 5. valného shromáždění Společnosti, vyřazeni z členské evidence i z adresáře pro zaslání Zpravodaje.
- Dopisem byli upozorněni i členové, kteří sice uhradili členský příspěvek v r. 2004, ale v letošním roce tak dosud neučinili. Věříme, že se tak stalo v obou případech pro opomenutí, a proto je prosíme, aby příspěvek uhradili co nejdříve jeho složením u nejbližší pobočky České společnosti na **č. účtu 1937698369/0800**, nebo bankovním převodem. Připomínáme, aby nezapomněli uvést jako variabilní symbol členské

číslo vytištěné na adresním štítku Zpravodaje.

- Od 10. listopadu 2005 do 19. února 2006 se naše Společnost podílí na uspořádání výstavy „Od Vltavy k Piavé“ věnované československým legionářům v Itálii za 1. světové války. Výstava je otevřena denně mimo pondělí 9–12 a 13–17 hod. v Muzeu východních Čech v Hradci Králové, Eliščíno nábřeží 465.
- Naše Společnost se podílela i na uspořádání koncertů pěveckého sboru Valtaro, uskutečněných s velkým úspěchem u obecnstva 19. září v Italském kulturním institutu a 20. září v kostele sv. Salvátora.
- Na pozvání Městské části Prahy 1 vystoupil 3. 12. 2005 na Staroměstském nám. jako již tradičně v adventu mužský pěvecký sbor z partnerského města „Coro polizia municipale della città di trenta.“
- Koncert spojených sborů z Italské provincie Gorizia byl uskutečněn v kostele Sv. Salvátora na Starém městě v Praze 1 dne 10. prosince 2005 za hudebního doprovodu orchestru „Praga Sinfonietta po vedením Miriam Němcové.“
- Naše Společnost spolu s Českým muzeem hudby, Italským kulturním institutem a Společností Antonia Pedrottiho se bude ve dnech 6.–8. února 2006 podílet na uspořádání pražského předkola soutěže mladých dirigentů. Její hlavní kolo proběhne ve dnech 30. 9.–12. 10. 2006 v Trentu. Naše Společnost se zasadila o uspořádání jednoho z předkol této celosvětové soutěže, opakované každé dva roky, právě v Praze, protože Antonio Pedrotti byl po mnoho let vynikajícím a milovaným dirigentem České filharmonie.
- Další články Ireny Bukačové, Bohuslavy Chleborádové a Jiřího Pelána ohlášené v minulém Zpravodaji zveřejníme v příštím čísle.

OBSAH 4. ČÍSLA X. ROČNÍKU ZPRAVODAJE

Anna Kokinová: Italské chuřovky tentokrát vánoční (11. část)	str. 1
Pavel Balcárek: Konference o karbonářích a Špilberku v Itálii	str. 2
Irena Bukačová: Italia e Bohemia (Slánské rozhovory 2005)	str. 3
Jaroslav Mihule: Martinů a Itálie	str. 5
Miloš Doležal: Příběh jedné knihy	str. 7
Jiří Pelán: Alessio Di Giulio, Od zlata zatmění	str. 8
Cyril Kříž: Po stopách Italů v Plzni (2. část)	str. 9
Cyril Kříž: Benátsko a české sklářství (2. část)	str. 11
Pavel Nesnídal: Dovolena v Dolomitech a u jezera Garda	str. 12
Sylva Hamplová: Jazykový koutek – italská přísloví (3. část)	str. 13
Dagmar Koutná: Partnerský vztah Městské části Prahy 7 s městem a provincií Teramo	str. 13
Kurzy italštiny v pobočkách Společnosti přátel Itálie ve 2. pololetí škol. roku 2005–2006	str. 14
Pro Vaši informaci	str. 15

Na autorské a redakční přípravě tohoto čísla se podíleli

Pavel Balcárek, Irena Bukačová, Miloš Doležal, Sylva Hamplová, Anna Kokinová, Dagmar Koutná, Cyril Kříž, Josef Kukač, Jaroslav Mihule, Pavel Nesnídal, Jiří Pelán, Rostislav Pietropaolo

Technická spolupráce

Jaroslava Lišková, Josef Pietropaolo, Zdeněk Sladký

Z obsahu příštího čísla

Mirka Válová, Irena Bukačová: Český západ a Itálie v roce 2005
Irena Bukačová: Italské knihy v českých knihovnách (1. část)
Irena Bukačová: Knižní okénko – zajímavé knihy s italskou tematikou
Bohuslava Chleborádová: Odezvy italského umění ve sbírkách teplického muzea (2. část)
Cyril Kříž: Po stopách Italů v Plzni (dokončení)
Cyril Kříž: Benátské a české sklářství (dokončení)
Jiří Pelán: Folgore da San Gimignano, Báseň ze sonetů týdne
Eliška Škrobová: Rousínov má nové partnerské město

ZPRAVODAJ SPOLEČNOSTI PŘÁTEL ITÁLIE

zapsán v evidenci periodického tisku pod číslem MK ČR E 14783

S příspěvkem Odboru kulturních a krajaňských vztahů MZV ČR vydává:

Společnost přátel Itálie, občanské sdružení, IČ: 00564842

Adresa redakce: Brixihy 21, 162 00 Praha 6, tel./fax: 235 362 939

Internet: www.sweb.cz/prateleitalie

E-mail: prateleitalie@seznam.cz

Odpovědný redaktor: Rostislav Pietropaolo

Náklad: 700 výtisků, 4× ročně

Sazba a tisk: Firma KELOC PC, spol. s r.o., náměstí SNP 32, 613 00 Brno

Uzávěrka tohoto čísla: 10. prosince 2005